

Monivaikutteisen maatalouden yhteiskunnalliset vaikutukset

Tapani Yrjölä & Jukka Kola
Helsingin yliopisto
Taloustieteen laitos
PL 27
00014 HELSINGIN YLIOPISTO
tapani.yrjola@helsinki.fi

Monivaikutteisella maataloudella (MoMa) tarkoitetaan maatalouden perinteisen ruuan ja kuitujen tuotannon ohessa syntyviä markkinattomia hyödykkeitä, kuten ympäristöön liittyviä tekijöitä, maaseudun elinvoimaisuutta, johon kuuluvat niin taloudelliset kuin sosiaalisetkin näkökohdat ja huoltovarmuutta elintarvikkeiden osalta. Lisäksi Euroopan unioni sisällyttää monivaikutteiseen maatalouteen tuotantoeläinten hyvinvoinnin ja ruokaturvallisuuden. Edellä mainitut maatalouden monivaikutteisuuden osatekijät ovat myös WTO-neuvotteluissa esille nousseita ei-kaupallisia tekijöitä. MoMan osat ovat tuotannon synnyttämiä ulkoisvaikutuksia, ja jäävät siksi huomioimatta traditionaalisessa hyvinvointivaikutustarkastelussa, jonka mukaan tukien maksaminen aiheuttaa aina hyvinvointitappioita. Siten MoMa tuo uutta näkökulmaa myös teoreettiseen tarkasteluun.

Tässä tutkimuksessa tehtiin ensimmäinen kvantitatiivinen laskelma MoMan vaikutuksista. Maataloudelle maksettavien tukien oletetaan ylläpitävän monivaikutteisen maatalouden eri osien tuotantoa. Tutkimusmenetelmänä käytetään kustannus-hyötyanalyysiä, jonka avulla määritetään maatalouden monivaikutteisuuden osien tuotannossa tukien alentamisen seurauksena syntyvien muutosten aiheuttamia yhteiskunnallisia hyvinvointimuutoksia. Tutkimuksessa oletetaan, että maataloustukia alennetaan 30% siten, että koko alennus kohdistuisi kotimaisiin tukiin. EU-osarahoitteisten tukien kohtaiset maksuosuudet olisivat sen suuruiset, että ne turvaisivat EU:n maksuosuuden säilymisen muuttumattomana.

Kustannus-hyötyanalyysin mukaan maatalouden tukien 30 % alentamisen 1598 miljoonasta eurosta (M€) 1119 M€oon aiheuttavan yhteiskunnalle yhteensä 431-809 M€ suuruiset kustannukset, vaikka tukien alentaminen vähentäisikin veronmaksajien maksamia maataloustukia ja ravinnehuuhtoutumien väheneminen parantaisi hyvinvointia. Hyvinvointitappiota synnyttäisivät muutokset kansalaisten kokemassa hyödyssä maisemasta ja ympäristöstä, ruokaturvan heikkeneminen ja maataloustyövoiman vähentymisen aiheuttama työttömyys- ja eläkemaksujen lisäys sekä muuttoliikkeen aiheuttamat infrastruktuuri- ja yhdyskuntakustannukset.

Laskelmassa on tässä vaiheessa huomioitu vain osa MoMan elementeistä, koska aineistoa oli saatavana hyvin rajoitetusti. Analyysissä huomioitua tekijätkin sisältävät monia yleistäviä oletuksia ja arvioita hyötyjen ja haittojen rahamääräisistä arvoista. Laskelmaan ei sisälly esim. ruoan turvallisuuden mahdollisesta heikkenemisestä (esim. ruokamyrkytykset) koituvien sairaspäivien kustannuksia, eläinten hyvinvoinnin heikkenemisen aiheuttamia hyvinvointitappioita eikä tuotantopanosten hankintamenojen vähenemisen aiheuttamia säästöjä. Poisjääneiden tekijöiden vaikutukset lopputuloksiin saattaisivat olla huomattavia. Tuloksia tulkittaessa onkin muistettava analyysin sisältämät oletukset ja rajoitukset.

Monien monivaikutteiseen maatalouteen ja sen sisältöön sekä vaikutuksiin liittyvien kysymysten aiheuttama lisätutkimustarve on ilmeinen. Keskeisimpiä tutkimuskohteita ovat seuraavat neljä teemaa: (i) mikä olisi oikea korvaus- eli tukitaso erilaisten julkishyödykkeiden tuottamisesta, (ii) min-kälaiset politiikan keinot ovat tehokkaimpia monivaikutteisuuden edistämiseksi, (iii) mitä MoMan osia kuluttajat arvostavat eniten ja (iv) mitkä muut elinkeinot ja tuotannonalat tuottavat samoja julkishyödykkeitä kuin MoMa ja tuottavatko muut tuotannonalat julkishyödykkeitä kustannustehokkaammin kuin maatalous.